

Izhaja
enkrat
na mesec
in sicer
početkom
meseca.

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET.

Naroča se
pri upravi
v Ljubljani,
Poštni
predal 290.

Naročnina za celo leto 12 Din.

V Ljubljani, 1. novembra 1932.

Posamezna številka 1.50 Din.
Za inozemstvo 2 Din.

POZIV!

Smo na prelomu dveh dob. Kapitalizem se preživlja, kar nam priča neozdravljiva kriza v materijelni in duhovni kulturi. Namesto njega se kažejo temelji bodoče družbe. Naravni zakon namreč zahteva, da se vsaka družba razvija in propada. Neizmerno bedo te propadajoče družbe pa čutimo mi proletarci najhujše. Nešteje naše množice umirajo v pomanjkanju in nasilju, počasne in nagle smrti. Zato je vedno jačja v nas želja, da se čimprej ustvari pravični družabni red, ki bo zagotovil vsakemu delovnemu človeku zadostno hrano in obleko, zdravo in lepo stanovanje, pa tudi dovolj časa in sredstev za izobrazbo, razvedrilo in počitek. Toda sama želja nam ne zadošča za doseg tega cilja. Treba nam je močne volje, trdega dela in smotrne vzgoje. V to svrhu moramo sodelovati vsi, ki smo prizadeti po sedanji krivici, ves proletarski razred, ne le možje, ampak tudi žene.

V sedanji družbi je proletarka še bolj izkoriščana od moža. V bodoči družbi pa bo vladala enakopravnost v dolžnostih in pravicah. Proletarska žena je živela še bednejše življenje od moža, stoletja je bila v popolni odvisnosti in vzgojena v pokorščini in suženjstvu. To je vzrok, da še sedaj mnogokrat ne razume zahtev po izboljšanju in osvoboditvi in ovira naš razredni pokret. Zato je še bolj potrebna vzgoje, da bo postala sodelavka in soborka.

Vendar mora biti njena vzgoja drugačna od moževe, ker je različen tudi njen razvoj in telesni in duševni ustroj. Medtem ko je moral mož služiti kruh sebi in družini zunaj v pridobitnem delu, je bil omejen ženin delokrog skozi stoletja le na hišo in rodbino. Umevno je torej, da imajo žene poleg splošnih zahtev in potreb proletarijata še svoje lastne, ki jih morejo poznati najbolj same. Iz vseh teh razlogov je razumljivo, da so za delo med ženami poklicane v prvi vrsti žene same, saj najbolje zastopa

kako stvar tisti, ki jo pozna in je sam po njej prizadet.

Iz tega spoznanja je nastala Zveza delavskih žen in deklet, ki ima namen vzbuditi v širokih množicah proletark razredno zavest in jo usmeriti h kulturnemu napredku. V to svrhu izdaja tudi glasilo »Ženski list«, ki obravnava vsa vprašanja, katera zadevajo proletarko, kaže njeno trpljenje in pot k rešitvi. Članarina je nizka, saj znaša le 3 Din mesečno, list pa stane za nečlanice 12 Din letno in izhaja enkrat na mesec. V to organizacijo spadajo vse proletarke, da se pripravimo z združenimi močmi na vršitev naloge, ki jo zahteva od proletarijata sedanost in bodočnost.

Sodružice, iskreno Vas vabimo: pridite med nas in pripeljite s seboj somišljenice!

Sodruge pa prosimo: opozorite na to naše vabilo svoje žene in hčere, saj veste, da brez sodelovanja vseh je rešitev še daleč!

Zveza delavskih žen in deklet.

Šolstvo.

Pretekli mesec se je pri nas mnogo razpravljalo o šolstvu. Meščansko časopisje je posvečalo dolge rubrike temu vprašanju. Šolski problem je tudi za nas važen, saj je sedanja njegova rešitev taka, da nas nikakor ne more zadovoljiti. Zato se hočemo tudi me danes nekoliko pobaviti s šolskim vprašanjem in pokazati, kako je nastala današnja šola, kaj je v svojem bistvu in kakšne so naše zahteve za bodočnost.

Šola je nastala iz gospodarskih potreb gornjih plasti. V srednjem veku je bila izključno v rokah cerkve. Nudila je zelo skromno znanje in je bila le za premožnejše. Ljudstvo je tlačnilo in pri tem svojem delu ni potrebovalo izobrazbe. Ko se je pa začelo probujati meščanstvo in se gospodarsko dvigati, se je vedno bolj čutila potreba po izobrazbi. Začul se je klic po bratstvu, enakosti in svobodi. Slednjič je premagalo meščan-

stvo s svojo industrijo fevdalno in cehovsko gospodarstvo srednjega veka. Mlada industrija pa je potrebovala delavcev, paznikov, inženirjev z gotovo izobrazbo in kvalifikacijo. Sedaj se je preuredila tudi šola v smislu potreb meščanstva in se je jela širiti. Nastala je splošna šolska obveznost. Vendar ni bil namen šole pomagati delavcu, da bi si z izobrazbo izboljšal položaj, temveč pripraviti ga za boljšega in spretnejšega delavca. Delo v gotovih industrijskih panogah zahteva namreč neko razumevanje, ki more izhajati le iz gotove stopnje izobrazbe. Znano je tudi, da gre duševno zaostalemu človeku delo počasneje in okorneje izpod rok kakor inteligentnemu. Izobražen delavec je mogel torej izdatneje služiti delodajalcu in mu hitreje večati dobiček. Obča šolska dolžnost je bila torej uvedena predvsem, da koristi industriji, to se pravi delodajalcu, torej gospodujočim.

Temu odgovarja tudi uredba šole. Osnovna šola podaja temelje izobrazbe: čitanje, pisanje, računanje, prvotne pojme iz prirodoznanstva ter nekaj zemljepisa in zgodovine, ki se poučujeta v vsaki državi drugače. To je podlaga, ki je potrebna za vsako nadaljnjo izobrazbo. Osnovna šola daje torej temelj nadaljnji izobrazbi. Tej nadaljnji izobrazbi pa se proletarski otrok povečini ne more posvetiti. Le redki so proletarski starši, ki zmorejo sredstva za šolanje svojih otrok. Če se to zgodi, vidimo pogosto, kako tak študent strada in si pristrada često smrt, včasih celo tik pred ciljem ali pa po nekaj letih, ko je dosegel z neizmernimi žrtvami svoj smoter. Velika večina proletarskih otrok pa obiskuje le osnovno šolo, ker jih starši ne morejo več preživljati in oblačiti, še manj pa jim kupovati šolske potrebščine in plačevati šolnino. Ako morejo starši otroka vzdrževati še nekaj let, ga pošljejo v kako nižjo strokovno šolo ali v kako obrt. V mnogih slučajih pa niti tega ne zmorejo, temveč mora otrok takoj za zaslužkom, saj ve-

mo, da ne redko pomagajo otroci zaslužiti že tedaj, ko hodijo še v osnovno šolo.

Dandanes, ko povzročča imperializem proletariziranje tudi malomeščana, se tudi njegovim otrokom otežkoča študij, ker je vedno dražji. Poleg tega so inteligenčni poklici prenapolnjeni, tako da ostaja mladi na brez službe ali pa je slabo plačana. Množi se inteligenčni proletarijat. S tem je prizadet malomeščanov življenjski obstoj in ogroženo njegovo družabno bistvo. Zato se organizira, zboruje, stavlja resolucije. Poteguje se za svobodno in brezplačno šolanje in za soodločanje v šolski organizaciji.

Nam je ta borba simpatična, kakor se veselimo vsakega pokreta, ki pogumno in pošteno odkriva gnulobo in jo odkritosrčno skuša lečiti. Toda zahteve malomeščanov nam ne zadoščajo. Tudi v nas je želja po kulturnem dvigu in zavedamo se, da je proletarijat nosilec in oblikovalec bodočnosti. A najprej se mora predrugačiti naš družabni položaj, najprej moramo biti gospodarsko preskrbljeni. Dokler se bomo morali boriti za košček črnega kruha, ni mogoče misliti na duhovno kulturo. In to bo trajalo vse dotlej, dokler bo trajala razredna družba.

— — —

Žena in družba.

(Predavanje na letošnjem kongresu Zveze delavskih žen in deklet.)

Najprej moram izraziti svoje posebno veselje nad dejstvom, da morem po svojih skromnih močeh sodelovati pri današnjem zborovanju. Zakaj delovanje Zveze delavskih žen in deklet se mi zdi zelo važno, ker ga smatram za del splošnega delavskega gibanja. Naš namen je zbuditi v širokih množicah delovnih žen razredno zavest in jo usmeriti h kulturnemu napredku. Poleg splošnih zahtev proletarijata pa imamo žene še svoje lastne, ki izhajajo iz našega drugačnega telesnega in duševnega ustroja in drugačnega zgodovinskega razvoja. Ker pa najbolj zastopa kako stvar tisti, ki je sam po njej prizadet, je umevno, da so poklicane v prvi vrsti žene za delo med ženami. Tako jaz razumem nalogo naše organizacije in upravičenost njenega obstoja. Smoter današnjega zborovanja je, da se pogovorimo o smernicah našega bodočega dela, ki naj bi ga žene poglobile in razširile. Zato je namen mojega referata, pokazati nekatera načela in zahteve delovne žene.

Z izrazom delovna žena mislim na delavke, kmetice, obrtnice, uslužbenke in tiste intelektualke, ki si morajo same služiti kruh. Te vse imajo podoben družabni položaj in potrebe, te vse še morajo boriti za svoj življenjski obstoj. Zato je njihova usoda tesno zvezana z usodo proletarijata. Naše žensko vprašanje je torej del splošnega socialnega vprašanja. Ko bo rešeno to in bo družba pravično urejena, ko ne bo več privilegiranih in zapostavljenih, bo tudi delovna žena enakopravna in svobodna.

Gospodarski razvoj je prisilil ženo, da se mora sama preživljati. Zlasti kapitalizem, ki nadomešča telesno silo s strojem, je pahnil široke množice žena v pridobitno življenje. S tem je stopil razvoj žene v nov štadij. Dokler je izvrševala le hišno in gospodinjsko delo, je bila vključena tudi njena

duševnost v štiri stene domačega krova. Živela je le najbližjim potrebam in družini. Izven družine se ni zanimala za ničesar, zato ni razumela družabnih pojavov. Bila je ozka individualistka brez vzgoje za skupnost. Tako duševnost ima še danes mnoga žena, morda celo večina žena. Pomanjkanje smisla za organizacijo, nepojmovanje skupnih potreb in zahtev, to je posledica tega individualizma.

Taka žena se često ne zaveda niti lastnega človeškega dostojanstva in vrednosti. Ustanova zasebne lastnine je naredila ženo za možovo lastnino. Njena vzgoja se je vršila v smislu zahteve onih lastnosti, ki podrejajo človeško osebnost: skromnost, ponižnost, požrtvovalnost, samopozaba — zato je bilo ženino suženjstvo tudi duševno. Bila je gospodarsko odvisna od moža, ker je bil on edini rednik družine.

S pridobitnim delom pa je morala v boju za obstanek tudi žena uporabljati vse sile, da se je vzdržala. S tem je bila vzdramljena njena duševna delavnost in samozavest. Sodobna delovna žena se zaveda, da je človek z lastnimi zakoni, zahtevami in voljo, ki mora živeti radi same sebe in ne le radi moža in otrok. Pridobitno delo je torej vzbudilo ženino osebnost, jo razvija in usmerja k skupnosti.

Lastni zaslužek dela ženo gospodarsko neodvisno od moža, kar je pogoj njene osebne svobode. S tem se pa izpremeni tudi zakon, ki je bil doslej gospodarska ustanova, v kult ljubezni in vrstnega izbora.

Pridobitno delo žene prinaša gospodarske koristi vsej družbi. S pritegnitvijo žene v produkcijski proces je zvišano število delavstva, kar pomeni v bodočem smotrnem gospodarstvu znižanje delovnega urnika. So pa tudi nekatere panoge v proizvodnji, ki sploh ne morejo pogrešati ženine nežne in gibčne roke.

Iz vsega tega je razvidno, da je ženino pridobitno delo potrebno za družbo, pa tudi

Otto Felix Kanitz:

Proletarski otrok in pridobitno delo.

(Nadaljevanje.)

Ni torej čuda, če je otroško pridobitno delo še danes zelo razširjeno. Luise Zietz je poročala 1912 — torej 9 let po uveljavitvi zakona — kopicu prestopkov. (9 drobno tiskanih strani.) Ni čuda, da je prišla Luisa Zietz l. 1912. do sledečega zaključka: »Po vsem tem se ne bomo čudili, če je upliv zakona bil nezaten.« In Konrad Agadh, eden najodločnejših bojevnikov za mladinsko zaščito, je dejal po devetih letih (1921.): »Izvedba mladinsko-zaščitnega zakona je siromašna.« Poleg tega pa je največja sovražnica proletarskega otroka, vojna, vzela zakonu o mladinski zaščiti vso moč. Na Saškem je bilo l. 1910 — 2193 zaposlenih otrok. L. 1920 so jih našeli 7666. V Halle je bilo l. 1921. — 11,98% šolskih otrok zaposlenih. Od teh jih 37,3% še ni bilo starih deset let. Kakšna beda otrok se skriva za temi pustimi številkami. Rühle poroča, da so industrijska mesta, v katerih je zaposlenih 30—50%, industrijske vasi, v katerih je zaposlenih 80% otrok. Iz tabele iz Auercbada, v občini Zwickau, je razvidno, da je bilo tam v l. 1920. — 1190 otrok zaposlenih, od teh le 79 zakonito. Ostalih 1111 je bilo izkoriščenih proti določbam zakona.

Nekoliko boljše je morda v Avstriji. Toda tudi tu je dovolj otrok, ki pozno v

noč pleto slamo, otrok, ki nimajo izkaznic; iz najnovejšega poročila nadzorstva je razviden slučaj šestletne deklice, ki je bila na Dunaju zaposlena pri obračanju opeke in drugi slučaj.

Zelo slabo pa je z otroškim delom v nekaterih krajih nemške Češke. V pogorju (Erzgebirge!) je malo otrok, ki so stari 8 let in bi ne znali klekati. Pravijo, otroci se lahko odpočijejo v šoli. Zvečer klekajo mali do 9. ali 10. ure, večji do 11. ure. Nekajkrat morajo otroci preklekati vso noč. 80—90% dvanajstletnih, 40—50% šestdesetletnih otrok mora v vaseh tega pogorja delati. Delavec iz pogorja piše med drugim v nekem pismu, da delajo otroci najnežnejše starosti v cvetlični industriji, in »rdeče nagelje na primer, katere nosijo l. maja naši sodrugi v znak protesta, izdelujejo najčistejši otroci za čisto nizko plačilo.« »Socialni demokrat« (Praga) poroča 14. februarja 1925 o otroškem delu v »Adergebirge«. Tam je med drugimi 3000 izdelovalcev škatel (zavojev), med njimi 1000 soloobveznih otrok. Delajo dnevno 14—16 ur in »otroci morajo že v četrtem letu pomagati, najprej pri zaponkah, pri sestavljanju škatel in pri lepljenju.« To je 1925 in ne 1825!

Pri vsem tem pa prav malo vemo o obsegu in načinu izkoriščanja otrok v poljedelstvu. V uradnem avstrijskem poročilu od l. 1908. je zapisano, da je »otroško delo v prezezu v kmetijskih občinah razmeroma dvakrat tolikšno kakor v mestih«. Tam so zaposleni otroci vsak dan mnogo ur z najtežjim delom v živinoreji, poljedel-

stvu, zelenjadarstvu, cvetličarstvu, v sadjarstvu in vinogradništvu, na travnikih, v gozdarstvu, pri lovu in ribarstvu. Da, najokrutnejši pojavi izkoriščanja otrok v poljedelstvu, otroško pastirovanje, kjer uboge tirolske in vorarlberške otroke udinjajo v Württemberg za pastirje in pastirice (tako imenovani Schwabekinder), preje narašča kakor pa pojema. Wehn misli, da je dogmal, da takih potovanj ni več. Na žalost pa je treba ugotoviti, da jih zopet organizirajo. Leta 1922. sta se pogajali vladi na Dunaju in v Stuttgartu, da bi pastirji smeli obiskovati šolo poleg svojega dela. Protij temu pa so nastopili starši otrok iz bojazni, »da bi delodajalci manj plačali otroke-pastirje, ki bi morali hoditi v šolo.« Apelirali so na avstrijsko vlado, naj bi uvedla zopet prejšnje stanje, da otrokom ne bi bilo treba hoditi v šolo. In avstrijski vicekancler je dejal, »da je pripravljen započeti zaželjena pogajanja in izrazil upanje, da prizadevanja ne bodo brezuspešna. (Vorarlberger Volksblatt, 12. aprila 1922.) Ali je gospod kancler že videl zasuznjene, vsem surovostim in brutalnostim, vsem mogočim moralničnim prestopkom brez obrambe izpostavljenih otrok? In leta 1925. je vorarlberški šolski svet izdal odredbo, iz katere moremo sklepati, da morajo šolski otroci zopet nastopiti svoje popotovanje v hlapčevstvo.

Bodi dovolj. Teh malo poizkusov bo zadoščalo za razpršitev tako pogubne domneve, da spada barbarstvo izkoriščanja otrok v preteklost. Okrog in okrog nas cvete izkoriščanje otrok; nobena proletarska

za ženin osebni razvoj. Zato mora biti sodelovanje pri produkcijskem procesu temeljna zahteva delovne žene.

Sedanji produkcijski način je kapitalističen. To se pravi, da so produkcijska sredstva, t. j. zemlja, surovine, stroji — lastnina posameznih ljudi, ki gospodarijo z njimi tako, da jim prinašajo čim več dobička. Zato vlada v gospodarstvu nered in izkoriščanje. Posledica nereda so gospodarske krize, ki se ponavljajo in ki jih najhuje občuti proletarska žena in mati. In če pogledamo lestvico zaslužka, vidimo, da je ženina plača na najnižjem klinu, kar je dokaz, da je najbolj izkoriščana. Če hočemo, da se izboljša položaj žene v produkcijskem procesu, moramo stremeti za smotrnim gospodarstvom, ki naj bi ga ne vodile koristi posameznika, temveč koristi skupnosti. Z ozirom na moža pa zahtevamo že danes za enako delo enako plačilo.

Toda me ne zahtevamo le gospodarske enakopravnosti z možmi, temveč tudi socialno in politično. Vendar se moramo zavesti, da nam enakopravnost ne prinaša še svobode, če nam ne prinaša tudi človeka vrednega življenja. Kljub volilni pravici, ki so jo deležne žene v mnogih državah, žive proletarke s svojo družino v najbednejših razmerah. Zato se ne smemo potegovati le za ženske pravice in za enakopravnost z možmi, temveč za enakopravnost vseh članov človeške družbe, za družbo pravičnosti in ljubezni.

Ker hoče biti delovna žena sodooločujoči faktor v družbi, bo skušala uveljaviti svoje naziranje o vojni. »Slovenec« od dne 24. avgusta 1932 piše: »Vojske so in bodo v pretežni večini ustvarjale vedno gospodarske razmere in kadar gospodarske razmere ne bodo vseč večini tistih, ki upajo, da bodo z izdelovanjem vojnega materiala v slučaju vojne lepo zaslužili, se bo že našel način, da bo zavihrala nad ubogimi narodi krvava vihra vojne. Tisoči bodo krvaveli zato, da se bodo brezvestnejšem polnile blagajne.« Proletarska žena in mati je odločno proti

skupina ni tako izpostavljena izkoriščanju kakor najšibkejši in najpotrebnejši pomoči — otroci. Plačilo je skoraj v vseh slučajih čim manjše in mora biti skoro vedno izročeno staršem. Nekateri otroci lahko del denarja obdrže in ga porabijo za sladkarije, manjvredno literaturo in za kino. — Otroci, ki izvršujejo v svoji družini pridobitno delo, seveda ne dobe nikakega plačila.

Usoda proletarskih otrok, ki morajo še v sedanjosti poleg svojega dela pri učenju opravljati še delo v obrti, industriji, domačem delu in poljedelstvu, je strašna. — Je-li potrebno naštevati telesne in duševne posledice tega dela? Ali ni samoobsebi umevno, da večina teh nesrečnih otrok, obremenjenih z najtežjimi duševnimi in telesnimi hibami, zapušča kraj svoje žalostne mladosti? In, ali niso muke tega izkoriščanja še silneje povečane vsled **popolne nezmožnosti obrambe** proletarskega otroka? Odrasli se lahko organizirajo, izposlušajo zakone, končno napravijo lahko revolucijo — toda otroci? Ali niso bolj brez obrambe kakor sužnji? Da — ti so nekoč zmogli vstajo sužnjev — **otroških uporov** zgodovina ne pozna.

O najvažnejših duševnih posledicah izkoriščanja otrok v obrti, poljedelstvu in domači obrti ali industriji, ne bomo sedaj govorili. Ogledati si hočemo najprej drugi, navidez milejši način izkoriščanja otrok v sedanjosti. In to je otroško delo v gospodarstvu.

(Nadaljevanje sledi.)

vsaki takji vojni, kjer krvavi delovno ljudstvo za koristi kapitala. Zato vzgajamo, sodružice, našo okolico in otroke v smislu mirnega sožitja narodov, v smislu pravičnosti in miru.

Ko sem prej postavila zahtevo, naj se tudi žena udeležuje pridobitnega dela, nisem pokazala na slabe posledice, ki jih ima to zanj v današnji družbi. Poznati pa moramo tudi slabe strani, da jih moremo odpraviti.

Starinski način našega gospodinjstva je vzrok, da je delovna žena obremenjena dvojno: poleg pridobitnega dela mora vršiti še gospodinjstvo in vzgojo otrok. To dvojno delo škoduje zdravju žene, ker preveč izčrpa njene moči. Oslabela žena ne more roditi krepkih otrok in jih ne more zadostno hraniti. Ko pride trudna domov, se ne more z veseljem posvetiti družini. Pa tudi za javne in razredne interese se ne more zanimati, ker ji jemlje domače delo ves prosti čas. Iz te dvojne obremenitve žene se je rodilo polovičarstvo, ki ima za posledico duševno otplost žene, zanemarjanje otrok, alkoholizem mož in tudi pomanjkljivo organizacijsko sposobnost žene. In vendar bi se moglo to izpremeniti. Namesto malih gospodinjstev, ki so tudi zapravljane narodnega premoženja, naj bi se uvedla velika gospodinjstva na zadržni podlagi, kot vidimo njihove začetke že v naši delavski zbornici. Tam bi bile nameščene kvalificirane gospodinjke pomočnice in uvedeni v svrhu olajšanja dela razni stroji, ki se v malem gospodinjstvu ne izplačajo. S tem bi bile žene, ki izvršujejo poklicno delo, rešene domačega gospodinjstva in bi svoj prosti čas mogle uporabiti za počitek, razvedrilo ali vzgojo otrok. Zato, sodružice, širimo povsod, kjer je potrebno in možno, smisel za skupna gospodinjstva. V teh združnih gospodinjstvih bi moralo biti preskrbljeno tudi za otroke. Priključena bi jim morala biti otroška zavetišča, kjer naj bi nadzirale pedagoško nabrane žene otroke onih staršev, ki so tisti čas v pridobitnem delu. Tako skupno bivanje različnih otrok pospešuje tudi socialno vzgojo, t. j. zavest skupnosti, odgovornost do drugih in obzirnost, to je vse tiste lastnosti, ki so v nasprotju s sebičnostjo. Taka vzgoja je neobhodno potrebna za pravilno družabno ureditev.

Ovira žene pri pridobitnem delu je tudi njen nežnejši in šibkejši telesni stroj in njene spolne funkcije. Materinstvo jemlje ženi mnogo moči in časa in ji škoduje v današnji družbi telesno in duševno. Zato moramo zahtevati najširšo zaščito matere in otroka, materinske posvetovalnice in svobodno materinstvo. Žena naj bo zdravstveno in moralno poučena o svojih materinskih dolžnostih. Družba naj jo podpira pri izvrševanju tiste naravne naloge, ki jo more vršiti le žena, ki pa vendar zadeva vso družbo. Me seveda ne razlikujemo med zakonsko in nezakonsko materjo in zahtevamo tudi pred postavo enakosti za obe. Greh nezakonske matere je plod zasebne lastnine. Ko se je pričela zasebna lastnina, je hotel zapustiti lastnik premoženje lastni krvi. Zato je ustvaril zakon in postavno priznane dediče. Nezakonska mati in otrok nista mogla dobiti družabnega priznanja, ker v družabnih posestnih razmerah nista imela nikjer prostora. Otdot njuno zaničevanje in brezpravnost. Mi proletarci pa hočemo enake pravice za vse. Naša morala terja za vse ljudi človeka vredno življenje.

Z izboljšanjem življenjskih razmer, hrane, stanovanja, higijene, v vzgojo in poukom bo izginila vsa tista nemorala, ki jo rodi revščina in nevednost. Izginila bo tudi prostitucija, ki ji je vzrok telesna in duševna zanemarjenost delovnega ljudstva, pomanjkanje, želja po luksuzu in nevednost, na

drugi strani pa razbrzdanost bogatašev, ki ji podležejo lahkoverna preprosta dekleta. Prizadevanje za omejitev prostitucije pa mora biti združeno z borbo za pravično ureditev človeške družbe, ako naj bo plodno in iskreno.

H koncu naj se dotaknem še vprašanja, ki je pravzaprav naše žensko vprašanje: to je razmerje med možem in ženo. Če pogledamo današnje zakone, vidimo, da jih je mnogo nesrečnih ali pa vsaj indiferentnih. Razlogov je mnogo. O notranjih, duševnih, ki izvirajo iz tajnih nasprotij človeške narave, ne bom govorila, ker bodo ta vedno obstojala. So pa tudi zunanji, ki koreninijo v gospodarski odvisnosti žene od moža, v njeni politični in socialni brezpravnosti, v njenem nerazumevanju moževega socialnega udejstvovanja in v moževem despotstvu in čuvstveni manjvrednosti, ki je posledica dvojne morale, katera dovoljuje njemu, gospodarju, več, nego ženi. Razmerje med možem in ženo ne more biti v nobeni družbi zadeva posameznika, ker je dobrobit splošnosti odvisen tudi od dobrobiti žene in otroka. Me, proletarke, moramo stremeti, da ostane zakon monogamen, t. j. da je življenjska zveza samo med enim možem in eno ženo, ki temelji na telesnem in duševnem razumevanju. Zakon mora biti sicer ločljiv, toda večkratno menjavanje zakonskih drugov ni združljivo s proletarsko moralno, ker so osebni odnosi del socialnih odnosov.

Tako sem pri kraju. Oprostite mi morate, sodružice, da sem pokazala na naše probleme samo kratko, brez obširnejšega razmotrivanja in dokazovanja. Prosim vas, da jih sprejmete v program letošnjega izobraževalnega dela, kjer jih boste na podlagi posameznih referatov in diskusije razčistile in zavzele stališče.

Ostanite ženske — Nič novega.

Res nič novega, saj se nas neprestano poziva in se nam deli nauke, zlasti od konservativno orientiranih oseb in skupin, da naj se ne podajamo v javno življenje. Očitajo nam, da v službah odjedamo kruh moškimi itd.

Tako čitamo v »Slovencu« z dne 26. septembra t. l. pod naslovom: »Ostanite ženske!« sledeče:

»Krščanstvo je osvobodilo ženo jarma sužnosti in jo dvignilo v zakon na enakovredno stopnjo z možem.«

Kako je v resnici s to odpravo suženjstva in enakovrednostjo, vedo povedati le intimno premnože zakonske žene. Javno se pa dnevno ponavljajo tragedije žen in otrok. O eni teh tragedij lahko čitamo tudi v tej številki »Slovenca« na drugi strani, pod naslovom: »Nič novega!« Otroci beračijo po hišah ali pa celo zvečer po gostilnah, ker je oče brezposeln ali pa bolan, ker vse sam zapije ali pa, ker je sploh zapustil družino. Često beračijo otroci tudi zato, ker je mati ob slabih razmerah zbolela in ne more sama služiti za potrebno hrano in obleko itd.

Naravno je, da se mora žena odločiti v takih razmerah, da podpre še četrti vogal hiše in si poišče zato kakšno službo. O materinstvu se je že toliko razpravljalo, da je postalo to razpravljanje že kar svetoskrunstvo, v kolikor se tiče pravega duhovnega materinstva. Kakor izgleda, ne znajo nekateri ljudje ločiti biološkega materinstva od duhovnega, kateri edini dviga mater človeka nad mater živali. Žena, ki se zaveda svojih moralnih dolžnosti napram svojemu otroku, gre preko vseh tradicij in predsodkov sama na delo, da mu omogoči človeka dostojno odgojo in naobrazbo. Vsako bitje v naravi ima kof spol določene svoje posebne funk-

cije — tako tudi človek. A kakor poleg funkcij n. pr. mož, kmečki delavec zamenja lopato s službo na železnici ali policiji itd., ali postane duhovnik, da sledi svojemu duhovnemu poklicu, tako je do skrajnosti smešno, da se hoče zabraniti ženski, da bi tudi ona razvijala poleg materinstva svojo osebnost. Neznosno materialno stanje družine širokih ljudskih plasti je dovedlo socialne politike do zahteve po družinski plači; toda iz slabih izkušenj o kulturni stopnji današnjega človeštva dvomimo, da bi iste dosegle svoj cilj. Zato tirjamo slejkoprej popolno svobodo in spolne pravice ženi, da si po svoji uvidevnosti in potrebi uredi svoje življenje in pa javno skrb ter zaščito slehernega otroka. Da se pa kapitalist ne bo mogel okoriščati z ženskim delom na škodo moškega, bo pa uredila izpolnitev zahteve po enakem plačilu za enako delo. Radi kavalirjev in girls se pa res nikomur ni treba razburjati, ker k sreči smatra današnja mladina medsebojno razmerje za prijateljstvo in kolegialnost.

»Svoboda« v Ljubljani bo priredila v tej jesenskozimski sezoni

DELAVSKO ŠOLO,

ki se bo vršila vsak petek zvečer v mali dvorani Delavske zbornice, in sicer od novembra do aprila. Na najpoglednejši način se bodo obravnavali sledeči predmeti:

1. Dialektični materializem, znanstvena osnova modernega socializma (predava s. A. Cerkvenik).
2. Sodobno kapitalistično gospodarstvo (predava s. St. Likar).
3. Državoznanstvo (predava s. dr. C. Jelenc).
4. Razvoj in sistem delavskega gibanja (predava s. C. Štukelj).
5. Gibanje strokovnih organizacij, delovno pravo, socialna zakonodaja i. p. (predava s. Iv. Mlinar).
6. Upravno delo v organizaciji — spisje, vodenje knjig itd. (predava s. J. Berdajs ml.).

Namen šole je torej, seznaniti slušatelje z osnovnimi problemi marksizma, dejanskim razvojem modernega delavskega gibanja vsega sveta, kakor tudi s konkretnim socialnim položajem in zahtevami delavstva v Jugoslaviji.

Želimo, da to šolo posečajo zlasti mladi delavci.

Pouk bo brezplačen. Prijavijo naj se le oni, ki mislijo redno posečati vsa predavanja in diskusije te šole.

Prijave sprejema do 30. oktobra tajništvo »Svobode« in Strokovne komisije.

Iz naših podružnic. Jesenice.

Ženski shod. V četrtek, dne 13. t. m., ob 3. uri popoldne se je vršil v Delavskem domu na Savi javen ženski shod, ki ga je sklicala Zveza delavskih žen in deklet na Jesenicah. Obravnaval je vprašanje cenije dobave premoga in drv za delavstvo KID in upokojeince ter vprašanje upokojeincev, zlasti onih staroupokojeincev, katerim so vojna posojila požrla vse pokojnine in vse odtelgaje, ki so jih plačevali v pokoi-

ninski sklad Bratovskih skladnic v zlatih kronah. Shod je otvorila s. Zugwitzeva, poročala sta pa poleg nje še ss. Toman in Čelešnik za SMRJ. Vsi so obrazložili položaj; dalje način, kako bo najboljšo mogoče ponovno doseči tiste ugodnosti, ki jih je delavstvo že imelo in kako bo mogoče doseči tudi zanaprej upoštevanje delavstva in njegove organizacije v isti meri kakor doslej. Prav tako so govorniki obrazložili situacije staroupokojeincev in pojasnili, zakaj tudi pri teh pokojnine ne prihajajo več redno prvega v mesecu, in zakaj jih večina še danes ni dobila. Na shodu so gotove ženske, ki niso ne organizirane niti odgovorne komurkoli, delale velik kraval in zahtevale vse mogoče ukrepe, ki niso na mestu. Funkcionarjem ženske zveze, zlasti pa SMRJ, se je treba zahvaliti, da so obvarovali ženstvo, ki je razumljivo razburjeno zaradi bližajoče se zime in zaradi naraščajočih cen vseh življenjskih potrebščin, pred nepremišljenimi koraki in dejanji, ki bi lahko več škodovali kakor pa koristili. Končno so bile na shodu sprejete dve resolucije na KID zaradi krivice in upokojeincev ter en poziv na Rudarsko glavarstvo v Ljubljani zaradi nakazovanja pokojnin staroupokojeincem. Resolucije je nesla deputacija žena kar med zborovanjem na KID. Sicer je bil shod prav dobro obiskan in je uspel. Treba pa je pozvati vse žene in vse delavstvo KID: samo organizacija in spet organizacija bo mogla rešiti vsa ta vprašanja in zaradi tega vsi delavci in delavke v SMRJ in vse ženske v Zvezo delavskih žen in deklet. Le v slogi in organizaciji je moč!

Predavanja. Jeseniška podružnica Zveze delavskih žen in deklet bo pričela dne 8. novembra t. l. z rednimi predavanji. Vsak torek se bo vršilo ob 8. uri zvečer žensko predavanje, ki bo za naše delavske žene in dekleta zelo primerno. Predavanja bodo zdravstvena, vzgojna, poučna, praktična, sploh iz vseh panog, ki zanimajo predvsem žene. Predavali bodo vsi trije jeseniški zdravniki, dalje pridejo nekateri predavatelji in predavateljice iz Ljubljane itd. Na predavanja vabimo vse članice naše Zveze, kakor tudi vse druge, ki se zanimajo za ta predavanja in simpatizirajo z delavskim gibanjem. K predavanjem, ki ne bodo izrecno omejena samo za ženske, pa vabimo tudi vse moške, da se tudi oni malo pouče o vzgoji, o skrbi za zdravje in pod. Tudi to bo olajšalo delo in življenje žena, če bodo moške malo bolj pazili na zdravje in imeli večje razumevanje za vzgojna vprašanja.

Priobčujemo celoten spored predavanj, ki je sledeči:

1. Nujna potreba izobrazbe žene.
2. Alkohol, sovražnik družine.
3. Žena v današnji družbi.
4. Otrok v delavski družini.
5. Ženske bolezni.
6. Ženske bolezni.
7. Miklavžev večer.
8. Tuberkuloza in nje posledice.
9. Kako se obvarujemo tuberkuloze.
10. Otroške bolezni.
11. Nega bolnikov.
12. Kožne bolezni.
13. Žena v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti.
14. Žena v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti.
15. Ah, ta moda.

Spremembo vrstnega reda in določitev datuma se pridržuje podružnica.

Odbor.

Knjige Cankarjeve družbe so že dotiskane. Krasne so in vsak član bo zadovoljen in vesel letošnjih knjig:

Iv. Molek: »Dva svetova«; Are Grabeljšek: »Sirene tulijo«; Herminia zur Mühlen: »Včeraj je bilo, jutri bo...«. Kalendar sam pa bo imel mnogo lepega. Naslovne strani in slike so markantne in pomenljive.

Kdor še ni član, naj takoj pristopi! Poverjeniki, pripeljite vse sodruge in sodruge v armado Cankarjeve družbe!

Družnost!

CANKARJEVA DRUŽBA.

Sodružice! Naša dolžnost je, da tudi me posežemo po knjigah Cankarjeve družbe. V letošnji izdaji dobimo tudi me žene svoj delež, kajti Herminia zur Mühlen je naša sodružica, njeno delo moramo podpreti s tem, da si vsaka nemudoma naroči te štiri knjige, katere stanejo le Din 20.—. Naročite jih lahko v vašem kraju pri poverjeniku CD.

Uprava Zveze del. žen in deklet.

Ptuj.

Vse članice naše podružnice obveščamo, da se bo vršil prihodnji širši sestanek v sredo, dne 2. novembra 1932 ob 20. uri v društvenem lokalju o temi: »Šola in dom«.

Vabimo vse, da se tega sestanka udeležite!

Odbor.

Vse članice obveščamo, da se vršijo redni sestanki vsako drugo sredo ob pol 8. uri zvečer v društvenem lokalju »Svobode«. Na zadnjem sestanku smo slišale poročilo o poteku obnega zbora, prihodnjic pa bo tema: »Šola in dom«. Pridite gotovo!

Zveza delavskih žen in deklet,
podr. Ptuj.

Ljubljana.

Naša podružnica bo priredila za svoje članice iz Ljubljane, Šiške, Most in Viča pri Ljubljani brezplačen tečaj za nemščino in petje. Katera sodružica si želi pridobiti tega znanja, naj se prikladi v naši pisarni (Strokovna komisija) v Delavski zbornici. Prijave sprejemamo do 5. novembra 1932.

Delavski oder »Svobode« v Ljubljani je otvoril svojo gledališko sezono. Na repertoarju je več dobrih komadov in se bodo vršile predstave vsako nedeljo ob pol 9. uri zvečer v dvorani Delavske zbornice. Cene so nizke, tako da je tudi vsaki delavki in delavcu omogočen posej. Vstopnice se dobe tudi v predprodaji v Delavski zbornici, I. nadstropje (Strokovna komisija). Sodružice, posečajte naše prireditve!

Uprava.

Tiskovni sklad: Erbežnik M., Dobnikar A. po Din 1.— (Ljubljana), Topolovec Amalija, Prevalje, Din 4.—; skupaj Din 6.—.